

27. Budapest, II. Óbuda-Újlaki kikötő (Harcsa utca – Kavics utca) (KÖH 58049)

Ú

A csatorna az Árpád fejedelem útja mellett húzódik, a felszíntől számított 5 m mélyre helyezték, így nagy mélységig lehetett a rétegeket megfigyelni. A terület a történeti Duna part közelében húzódik. A 19. században végzett jelentős rakpartszélesítés miatt komoly mértékű újkori feltöltés volt várható a területen. A közelben a Császár-Komjádi uszoda területén, valamint a Zsigmond téren voltak korábban régészeti feltárások, melyeken minden esetben jelentős régészeti anyag került felszínre.

A felső 3 m-ben egyértelműen a rakpartszélesítéshez kapcsolható törmelékes rétegek kerültek felszínre: olykor agyagos, máskor téglás-tetőcserepes rétegek, melyek a korábban itt állt újkori házak bontási törmeléke is lehet. A csatorna nyomvonalának közepétől 4 m mélységben lehetett megfigyelni egy őshumuszos réteget, ami a szürke altalajon helyezkedik el. A csatorna alját már egy világosszürkés homokos altalaj adta.

Az alsóbb rétegek között fadarabokat tartalmazó áradásos rétegeket, ill. sötétszürke iszapos rétegeket is meg lehetett figyelni, amit a Duna rakhatott itt le. A Kavics utca közelében készült akna mélyítéskor a nyomvonalba egy kőfal vagy szétszedett kőfal került felszínre, szürke homokos habarcsa volt, sárgás törtkőből készült. Kőanyaga miatt inkább barokk korinak gondolnám. Alatta azonban egy fadarabos-kavicsos üledékréteg volt, melyben, a csatornaárok oldalában, 19. századi kerámiát találtam – nem egyértelmű, hogy a földmunkagép nyomta-e oda be. Ez alatt már csak a humuszos réteg és az altalaj helyezkedik el.

Két jelenség került még felszínre. A csatorna letelején, az elektromos szekrény és a Harcsa utcai átemelő akna közötti területen két facölöp volt a csatorna árok alján. Az egyiket kiemeltük. Ettől D-re egy kőaljú és oldalú, de fadeszkával fedett csatorna keresztezte a nyomvonalat. A csatornaárok aljában került felszínre, a Duna felé haladt. Körülötte habarcsos rétegek is látszóttak. A deszkából mintát vettünk.

A csatornaárok D-i részén még 4 m mélyen is újkori feltöltést találtunk.

Munkatárs: Anderkó Krisztián.

PAPP ADRIENN

28. Budapest, III. Aquincum municipium falakkal körülvett területe (KÖH 31505)

Ró

2013. május 27-én szakfelügyeletet, majd szeptember 9. és december 7. között az építési munkák üteméhez igazodó megelőző feltárást végeztünk a lelőhelyen, a BTM Aquincumi Múzeumának raktárépítési munkáihoz (Tegulárium) kapcsolódóan. A jelentés tárgyát képező munkák a 19343/8 hrsz.-ú telken kijelölt építési helyre, a pontalapok, és az esővíz elnyelésére szolgáló zompok területére terjedt ki. 43 helyen, összesen bruttó 78,4 m² került feltárássra, valamint felügyeltük az alapozás tervezéséhez végzett talajmechanikai fúrásokat is. Bár a feltárást negatív eredménnyel zárult, az építési munkák nem érintettek bolygatatlan régészeti rétegeket, jelenségeket, a kevert, töltött talajból ½ láda leletet gyűjthettünk a BTM Aquincumi Múzeum gyűjteményei számára.

Bár a feltárást előzményeiből (Nagy Tibor 1941. évi kutatásai, Zsidi Paula 1990. évi ásatása) tudható volt, hogy a római falak, bolygatatlan rétegek a tervezett építési hely környezetében mintegy 1,5 m mélyen vannak a jelenlegi terepfelszín alatt, és mind az alaptettek, mind pedig a zompok méretezése ehhez az adathoz igazodott, az alapgödörök és zompok kiásása kézi erővel, régészeti dokumentáció mellett történt. Az előzetes várakozásokat a talajmechanikai fúrások is megerősítették, a tervezett épület É-i végénél az első fúrás kísérlet épp 1,5 m mélyen akadt el római falban. Az összes feltárt felületen változatos, sok modern törmelék, hulladékot is magába foglaló feltöltést találtunk, melybe helyenként római leleteket és római épülettörmelék is észleltünk. Az alaptettek gödreit 1,2–1,3 m mélységig, a zompokat 0,9–1,1 m mélységig mélyítették a terepfelszíntől.

HAVAS ZOLTÁN

A BTM Aquincumi Múzeuma 2013. szeptember 10–15. között végezte el a Keled u. 19422/2 és 19483/3 hrsz.-ú utcaszakaszokon az elektromos kábelfektetéshez kapcsolódó földmunkák szakfelügyeletét. A Keled u. ezen szakasza az aquincumi polgárváros Ny-i városfalán belül, ill. közvetlenül azon kívül található, így római kori épületmaradványokra számítottunk. A korábbi években (2006),¹⁵ ezen a területen, egy hasonló kábelfektetés során, a város falán kívül, római kori épületfalrészlet, illetve feltehetően a Keled u. korábbi, 19. századi(?) előzményének kő útszegélye került elő.

Az idei munka során a 40 cm széles és átlagosan 70 cm mélységű kábelárok a Keled u., ún. Kis-hídtól K-re eső szakaszán (hrsz.: 19422/2, azaz a város falán belül) végig az újkori feltöltésben haladt, az újkori síttes rétegben 1-2 mészkő- és tegulatöredék jelezte, hogy a város területén járunk.

A kábelárok legnyugatibbi szakasza (hrsz.: 19483/3), amely már a városfalról Ny-ra került kialakításra (2. sz. árok), azonban mélyebben fekvő területen, kb. 90 cm mélyen lett kiásva. Az árok É-i metszetének tanúsága szerint itt – az újkori, bolygatott réteg alatt, kb. 50 cm mélységben – elérték a római kori rétegsort, amelyben (a közel 14 m hosszú árokszakaszban) többféle jelenség is megfigyelhető volt. Az árokszakasz K-i végén egy vöröses, égett planirozási réteg teteje, míg középtájon, Ny felé két(?)-rétegű, murvás-kavicsos sáv, feltehetően útrétegek, ill. felette köves omladék mutatkozott. Az árok Ny-i végén humuszos, egynemű talajréteget figyeltünk meg, elszórtan 1-2 kődarabbal. Az árok K-i feléből – újkorral kevert – római kori házikerámiát gyűjtöttünk. Az árkot dokumentáltuk (fotó, rajz, geodézia) a csőfektetés csak ezután indult meg.

A 2. sz. árok – a megfigyelték alapján – részben egy épület belterét érinthette (ld. planirozás), amelyre abból is következtetni lehet, hogy az árok K-i tőszomszédságában húzott gázcsőárókban (7a. MT, ld. Bp. Nyugati–Esztergom vasút-felújítás 2013) egy épület É–D-i irányú zárófala mutatkozott, illetve részben feltehetően egy útfelületet is érintett (ld. murvás, kavicsos felület). Sajnos a kis árokszélesség (40 cm) és a sekély mélység miatt további megfigyeléseket nem tudtunk tenni.

LÁNG ORSOLYA

¹⁵ RKM 2006, 165–169.

A BTM Aquincumi Múzeuma több mint 100 éve folytatja az aquincumi polgári település K-i részének, romterületének régészeti feltárását és állagmegővését. A munka az 1960-as években indult és kisebb-nagyobb megszakításokkal napjainkban is tart. Az utóbbi néhány év viszontagságos időjárása sajnos nagyon megviselte a romkert D-i részén található, több évtizede kiásott és helyreállított romokat, amelyeknek újabb, modernebb módszerekkel történő kutatására eddig nem volt mód. Az „Aquincum polgárváros, déli régió: a XII. épület pincéje és a Nagy Közfürdő meleg vizes helyiségének régészeti kutatása és állagmegővése” c. NKA pályázat célja volt a város két, legkritikusabb pontján lehetőség szerint kisebb volumenű régészeti munka elvégzése és a beomlott falak, sérült védőtető és a meleg vizes helyiségbe vezető lépcső helyreállítása. Mindkét pont a látogató útvonalba esik, így kiemelten fontos volt, hogy azok balesetmentesen megközelíthetők legyenek.

A XII. ház pincéje (ún. Jégverem): Az aquincumi polgárváros D-i, ún. iparos negyedében főként hosszúkás alaprajzú, egymásba nyíló helyiségekkel ellátott házak álltak, amelyek első feltárására a 19. század végén került sor. A XII. épület is ilyen hosszúház volt, amelyhez pince is tartozott (ún. Jégverem). A helyiség K-i és Ny-i hosszanti falai a heves esőzések miatt az utóbbi években megrongálódtak és részben beszakadtak, balesetveszélyessé téve a látogatóknak a megközelítést. A konzerváló munka során először ipari hálóval lekerítettük a látogatók elől a veszélyes területet, majd a pincéből kitisztítottuk a beomlott kőanyagot (ezt – műemléki területről lévén szó – külön agrofóliára deponáltuk). A munka során kevés római kori leletanyag is előkerült: házi-kerámia töredékek, állatcsont. Ezt követően a római kori falakat letisztítottuk, mögéjük földet töltöttünk vissza, majd sor került a falak felfalazására. Itt – a korábbi helyreállítási munkák során végzett feltöltés miatt – régészeti réteget már nem tudtunk dokumentálni.

A Nagy Közfürdő: A polgárváros elsőként feltárt épülete a városközpontban található ún. Nagy Közfürdő volt, amely klasszikus római mintát követ. A főtca mentén álló hatalmas épületkomplexum ún. meleg vizes helyisége szintén ki van téve az időjárás viszontagságainak, így veszélyessé vált a terem lépcsőjének korlátja, illetve a medence védőtetejét is fel kellett újítani. A fürdőben végzett munkálatokat régészetileg is megfigyeltük, de mivel azokat a régészeti rétegek érintése nélkül végezték el, beavatkozást nem igényeltek.

LÁNG ORSOLYA

29. Budapest, III. Csúcshegy-Harsánylejtő (KÖH 49984)

B, V, LT, RÓ, Á

A Budapesti Történelmi Múzeum 2013. október 17–18-án régészeti próbafeltárást végzett a lelőhelyen, a 20646/49. hrsz. alatti, 375 m² nagyságú területen, ahol lakóépület épül.

Első nap (a rendkívül kedvezőtlen, esős, hideg időjárás ellenére) az építkezéshez kapcsolódó földmunkával érintett teljes terület gépi humuszolását elvégeztük. Az iszapoló kanalas markolót a beruházó biztosította. A legfelső, jelenkori humuszréteg és az az alatt húzódó szántott, bolygatott réteg eltávolítását követően a felület finom nyesését kézi erővel végeztük. A sárga, bolygatatlan, agyagos geológiai altalajt a terület DNy-i részén kb. 1 m, az ÉK-i részén kb. 0,60–0,70 m mélységben értük el és tudtuk követni. A nap végére a nyesett felszín ÉK-i végében 5 kisebb régészeti objektum folytja jelentkezett. A gépi humuszolás során kisszámú, jellegtelen szórvány kerámatöredék került elő a felső humuszrétegből.

Második nap elvégeztük az előkerült jelenségek – 3 kisebb, sekély gödör és 2 oszlophely (cölöplyuk) – bontását és dokumentálását. Két gödör betöltése kevés kézzel formált és korongolt kerámatöredékeket tartalmazott, melyek alapján az objektumokat feltételezhetően a késő vaskor–római kor időszakára datálhatjuk. Két gödör részben a feltárható terület határán kívülre esett, így ezeket nem tudtuk teljes terjedelmükben kibontani.

Az ásatási szelvény és az előkerült jelenségek geodéziai felmérését a nap folyamán az Aquincumi Múzeum geodétái elvégezték. A helyszíni dokumentáció lezárását követően a területet a beruházónak visszaadtam.

A lelőhelyen korábban (1996–2012 között) végzett ásatások – és elsősorban a szomszédos telteken zajlott feltárások – eredményeivel összevetve megállapíthatjuk, hogy a több korszak régészeti leleteit és jelenségeit legtöbbször igen nagy sűrűségben rejtő területrészek között helyenként kisebb-nagyobb üres, vagy régészeti objektumokat alig tartalmazó foltok találhatóak. Ezeknek a kevésbé intenzív részeknek az elhelyezkedésére vonatkozólag ugyanakkor nem tudunk megállapítani semmilyen tendenciát, ezért a lelőhelyen bármilyen földmunkával járó tevékenység végzése esetén a továbbiakban is szükség van a próba- és elsősorban megelőző feltárások elvégzésére.

A feltárt leletanyag a BTM Aquincumi Múzeumba került, ahol tisztítását, restaurálását megkezdtük.

TÓTH FARKAS MÁRTON

2013. október 1. és november 19. között végeztünk megelőző feltárásokat a lelőhelyen, a beruházó megbízásából. A jelentés tárgyát képező munkák öt telek (hrs.: 20646/42, 20655/67, 20655/68, 20655/69, 20655/72) építési helyére, illetve korábban feltáratlan telekrészére terjedt ki, összesen nettó 1024 m² került feltárássra. Az ásatás összesen 13 láda lelettel gazdagította a BTM régészeti gyűjteményeit.

Hrsz. 20646/42 (21. munkaterület): Nettó 233 m² feltárása történt meg megelőző feltárás keretében. Ez a beruházói adatszolgáltatás szerinti tervezett lakóépület építési helyének felelt meg. A terület régészeti intenzitása az előzetes várakozásoktól némileg eltérően alakult, a szomszédos telken múlt évben történt feltáráshoz viszonyítva itt kifejezetten gyér régészeti érintettséget tapasztaltunk. A régészeti jelenségek hozzávetőleg a 134,73–34,16 mBf közötti szinten jelentkeztek, összesen 5 kisebb objektumot azonosíthatunk. Objektumaink mindegyike sekély, amorf beásás, gödör, korhatározó lelet csupán két helyen került elő a betöltésből, ezek öskorra, az elsődleges terepi megfigyelés szerint késő bronzkor–kora vaskor időszakára utalnak.

Hrsz. 20655/67–68–69 (22. munkaterület): Összesen nettó 507 m² került feltárássra megelőző feltárás keretében a három szomszédos telken összefüggően kialakított kutatási területen. Feltárássunk összefüggővé tette a 2005. és a 2006. évi feltárásokat,¹⁶ a két ásatás között eddig feltáratlanul maradt 5–8 m széles sáv lehetőségek szerinti teljes feltárását célozta. A terület régészeti érintettsége teljesen a korábbi megfigyeléseknek megfelelően alakult, kisebb intenzív, és ritkásabb területrészek váltakozását észlelhetjük. A régészeti jelenségek Ny-i, és É-i irányba lejtő felszínen, a 145,42–147,88 mBf szinten jelentkeztek.

¹⁶ RKM 2005, 200–202; RKM 2006, 170.